

PAPER DETAILS

TITLE: Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya: Bir Ulus Devletin Dönüşümü Üzerine Sosyal İnsani Bir Analiz

AUTHORS: Fatih Fuat TUNCER,Burcu DEMİR

PAGES: 5338-5370

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1169450>

Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya: Bir Ulus Devletin Dönüşümü Üzerine Sosyal İnşacı Bir Analiz

DOI: 10.26466/opus.691763

*

Fatih Fuat Tuncer* – Burcu Demir **

* Doktor, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fak., İstanbul/Türkiye

E-Posta: fftuncer@gelisim.edu.tr

ORCID: [0000-0002-4034-5949](https://orcid.org/0000-0002-4034-5949)

** Araştırmacı, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Uygulama ve
Araştırma Merkezi, İstanbul/Türkiye

E-Posta: burcudenir007@gmail.com

ORCID: [0000-0002-6278-7203](https://orcid.org/0000-0002-6278-7203)

Öz

Kuzey Makedonya, Yugoslavya'nın dağılmasının ardından 1991'de 'Makedonya Cumhuriyeti' ismiyle bağımsızlığını ilan etmiş ancak içeride Arnavutların dışarıda da Yunanistan'ın direnci ile karşılaşınca, inşa etmeye çalıştığı ulus kimliğini revize etmek zorunda kalmıştır. Uluslararası toplumda ilan ettiği isim ile tanınamayan, ulusal bayrağını değiştirmek zorunda kalan, kendi milletine ek olarak ülke içeri-
sindeki başka bir milleti ulus kimliğe ortak etmekten başka çaresi olmayan ve son olarak da ülkenin ismini değiştirmeyi kabul etmek zorunda kalan Kuzey Makedonya'nın yaşadığı bu dönüşüm dikkat çe-
kicidir. Kuzey Makedonya bu durumu ile aslında inşacılık yaklaşımının 'modern ulusal kimliklerin güncel-tarihsel kültürel dinamikler içinde inşa edildikleri' savını doğrulamaktadır. Zira Soğuk Savaş sonrası Balkanlar'da ve özellikle de Kuzey Makedonya'da yaşanan dönüşümü açıklamakta neo-realizm ve neo-liberalizm gibi materyal odaklı yaklaşımlar yetersiz kalmakta ve daha çok kimlik, norm ve düşün-
celerin uluslararası ilişkilere etkisinin incelenmesi gerekmektedir. Gerek konumu, gerek demografik ya-
pısı gerekse de yaşadığı kimlik dönüşümü ile Kuzey Makedonya, bu anlamda incelenmesi gereken ulus devletlerin başında gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, Yunanistan, Arnavut Sorunu, İsim Sorunu, Sosyal İnşacı-
lık

From Macedonia to North Macedonia: Social Constructivist Analysis of The Nation-State's Transformation

*

Abstract

North Macedonia, following the dissolving of Yugoslavia, in 1991 declared independence with the name Macedonian Republic but later revised its national identity because of resistance from Albania and Greece. This change of North Macedonia is particularly interesting because this country was not accepted with its original name, changed its national flag and had no choice but to partner a different community to its national identity. With this situation, North Macedonia verify the consideration of constructive approach which claimed that modern national identities were constructed within daily-historical cultural dynamics. Because theories like neo-realism and neo-liberalism are insufficient in explaining the transformation within the Balkans and North Macedonia after the Cold War and analysis of identity, norm and thoughts has been more important in international relations. Both its location and demographical structure as well as the identical transformation that it experienced, North Macedonia has been a country that should be investigated.

Keywords: North Macedonia, Greece, The Albanian Question, Naming Dispute, Social Constructivism

Giriş

Makedonya Cumhuriyeti'nin bulunduğu bölge ile birlikte büyük Makedonya bölgesi olarak anılabilecek, bugünkü Kuzey Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'ın içinde olduğu bölge, beş yüzyıldan uzun bir süre (1371-1912 yılları arasında) Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalmıştır (Erol, 2007). 1912-1913 Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı Hâkimiyeti bu bölgede son bulmuştur. I. Dünya Savaşı'nın ardından Yunanistan, Sırp, Hırvat, Sloven Krallıkları ve Bulgaristan tarafından pay edilen Makedonya, II. Dünya Savaşı'nın ardından Yugoslavya Federasyonu içerisinde yer alan altı özerk devletten biri olmuştur. Soğuk Savaş'ın ardından Yugoslavya'da yaşanan iç savaş, Yugoslavya'nın bölünmesine yol açmış ve Makedonya da 17 Kasım 1991'de bağımsızlığını kazanmıştır (Özgün ve Koçak, 2014).

Türkiye, Makedonya'yı anayasal adıyla "Makedonya Cumhuriyeti" olarak tanıyan ilk devletlerden biridir. Ancak Yunanistan ülkeyi bu isimle tanımamış ve Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığı dünya gündemini meşgul eden başlıca Balkan sorunlarından birisi haline gelmiştir. Yunanistan'a göre Makedonya'nın bu ismi kullanmasının temel sebebi ileride Yunanistan topraklarında bulunan Makedonya isimli bölgede hak iddia etmek istemesidir. Bundan dolayı Yunanistan, Makedonya'nın uluslararası örgütlerde tanınmasını engellemek veya geciktirmek için girişimlerde bulunmuş ve farklı bir isimle (FYROM) tanınmasına neden olmuştur.

Makedonya'nın dış politikasını belirleme sürecinde birçok faktör etkili olmuştur. Özellikle Arnavutlar, Makedonya'nın bağımsızlığı sonrası Yugoslavya'daki gibi Makedonya'da kurucu millet olmadıkları için Makedonya'nın bağımsızlığından itibaren Makedonlarla sorun yaşamaktadırlar. Bu sorunlar, ülkede neredeyse bir iç savaşa neden olacakken uluslararası örgütlerin ve ABD'nin arabuluculuğu ile durdurulmuştur. Bu gerekçeyle 2001 yılında imzalanan Ohri Çerçeve anlaşmasıyla Makedonya'daki Arnavutlara kurucu millet statüsü yeniden verilmiştir (Kjorbayram, 2018). Bu çalışma bu noktadan hareketle belli başlı sorunların cevabını arayacaktır. Bu sorular şunlardır:

- Makedonya'nın Bağımsızlığı Yunanistan'ı neden rahatsız etmiştir?
- Yunanistan'ın Makedonya'nın 'Makedonya Cumhuriyeti' adı ile tanınmasına neden karşı çıkmaktadır?

- Makedonya'nın uluslararası örgütlere üyeliğinin önündeki tek engel isim sorunu mudur?

Çalışmanın kavramsal çerçevesini ise sosyal inşacılık yaklaşımı oluşturmaktadır. Sosyal inşacı yaklaşım içinde bulunduğumuz sistemi sosyal olarak inşa edilmiş bir bağlam olarak ele almaktadır. Bu sayede uluslararası ilişkiler çalışmalarına özellikle kimlik, düşünce ve normları da içeren sosyal bir boyut kazandırılması mümkün olacaktır. Çünkü sosyal inşacı yaklaşım, aktörler ve uluslararası çevre arasındaki ilişki sonucunda ortaya çıkan fikir ve normların devletlerin çıkarlarını, politikalarını ve hatta kimliklerini etkileyebilmektedir. Bu da Kuzey Makedonya örneğindeki bayrak, resmi dil ve hatta ülkenin adı gibi milli meselelerin tartışmaya açılarak kırmızıçizgilerin aslında vazgeçilmezliğinin sorgulanmasını mümkün kılmaktadır.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Bağımsız Makedonya'nın iç ve dış siyasetindeki gelişmelere yer verilecektir. Bu kapsamda, Arnaut sorunu, 2001 krizi, Ohri Çerçeve anlaşması ve uluslararası örgüt üyeliklerine giden süreç incelenecektir. İkinci bölümde ise, Yunanistan'ın Makedonya politikası ve Kuzey Makedonya'ya giden süreç ele alınacaktır.

Makedonya Cumhuriyeti'nden Kuzey Makedonya'ya Giden Süreç

İnşacı yaklaşım temele insanı aklını koymakta ve insan aklının uluslararası ilişkilerde oynadığı rolü tartışmaktadır. Çünkü inşacılara göre, gerçekliğin yapı taşları sadece materyalist değil aynı zamanda da fikirseldir. Yani, kimlik, kültür ve değerler uluslararası siyasetin temel belirleyici unsurlarındandır. Soğuk Savaş sonrası iki kutuplu dünyanın sona ermesi ile 'tarihin sonu' ve özellikle 'medeniyetler çatışması' tezlerinin tartışılmaya başlanması ile uluslararası ilişkilerde inşacılık yaklaşımına ilgi artmıştır. Bilal Karabulut bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

- *"Konstrüktivistlere göre devletlerin iletişimleri ve etkileşimleri kimliklerin ve çıkarların şekillendirilmesinde önemli rol oynar. Burada önemli nokta, aktörlerin kimliklerinin verili olmayıp iletişim süreçlerinde geliştirilen ve dönüştürülen bir niteliğe sahip olmasıdır. Kimliklerin inşası içeride ve dışarıda var olan söylemsel pratiklerin bir arada geliştiği bir süreçten ibaret olmaktadır. Bu söylemsel pratikler ile olaylara, kişilere, politikalara ve devletlere anlamlar yüklenmektedir."* (Karabulut, 2016)

İnşa süreci, aynı zamanda siyasi bir süreçtir ve ulusal kimlikler de ulusal ve uluslararası siyasi süreçlerle, kimi zaman çatışmalarla kimi zaman da uzlaşmalarla oluşmaktadır. Bu bölümde inşacı yaklaşımın hipotezleri dikkate alınarak, Makedonya Cumhuriyeti'nden Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ne giden süreç hem iç hem de dış etkenler açısından irdelenecektir.

Kuzey Makedonya'ya Giden Süreçte İç Etkenler

Toplumlar, kendi ulus kimliğini iki yol ile inşa eder. İlki, kendiliğinden ortaya çıkar, ikincisine ise ekonomik değişimler yol açar. Bu ikinci tip ulusal kimliğin inşa yolu politik bir projenin ürünüdür. Devletin resmi dili ve hukuk sistemi, ortak değer oluşturmada kilit noktalardır. İnşacı kuruma göre, kimliklerin özellikle bu kilit noktaların kullanılarak dönüştürülebileceğine inanılmaktadır (Küçük, 2016). Kimlik dönüşümü barış ve huzura hizmet edebileceği gibi kaos ve şiddete de hizmet edebilir. Osmanlı hâkimiyetindeki Balkanlarda yaşanan dini kimlikten ulusal kimliğe dönüşüm süreci bu bağlamda önemlidir (Kjorbayram, 2018).

Makedon kimliğinin inşası bölgedeki devletlerle bağlantılı olarak gerçekleşmiştir. Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ilanıyla birlikte, Yunanistan, bu yeni Makedon ulusal kimliğini, kendi güvenliği için tehlike olarak görmüştür. Bundan dolayı Yunanistan uluslararası politik baskı yaratma yoluna gitmiş ve ekonomik ambargo baskısı ile Makedonya'nın Makedonya Cumhuriyeti olarak tanınmasını engellemeye çalışmıştır. Bulgaristan ise Makedonya Cumhuriyeti'ni bağımsız bir devlet olarak tanıyan ilk komşu ülke olmasına rağmen Makedon ulusunun temel yapı taşı olan Makedon diline itiraz etmiştir. Bulgaristan'a göre Makedon dili Bulgar dilinin bir lehçesinden ibarettir (Durmaz, 2015). Bu sorun Makedonya ve Bulgaristan tarafından imza edilen "Komşuluk, Dostluk, Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması" ile çözülmüş görünse de, Bulgaristan Parlamentosu'na onaya giden antlaşma kopyasında Makedonca değil Bulgarca kullanılmıştır (Kjorbayram, 2018). Yukarıdaki örnek olaylardan da anlaşılacağı üzere, Makedonya'nın bağımsızlığı sonrası Bulgaristan ve Yunanistan tarafından ortaya atılan Makedon ulusunun var olup olmadığı tartışması, Makedonya'nın yeni ulus inşa sürecinin en çok etkileyen konu olmuştur.

Arnavut Sorunu

Bağımsızlıktan 2001 yılına kadar geçen sürede Makedonya'nın en önemli sorunu Makedonya'da yaşayan Arnavutlar olmuştur. Makedonlar ve Arnavutlar arasındaki problemler Yugoslavya'dan ayrılma sürecinde başlamıştır. Arnavutlar, Osmanlı döneminden itibaren ayrıcalıklara sahip olmuşlar ve Yugoslav yönetiminin çok kültürlü yapısı içinde de çeşitli milletlerin yararlandığı ayrıcalıklardan ve görece özerkliklerden yararlanmışlardır. Bu sebeple Arnavutlar, yeni bağımsız Makedon devletinde haklarını kaybedecekleri endişesini yaşamışlardır (Gülboy, 2012). Makedonya'nın bağımsızlığının ardından ortaya çıkan azınlık meselesini ve özellikle Arnavut sorununu kavrayabilmek için 1974'teki "Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'na bakmak gerekmektedir.

1974 Anayasası, Sosyalist Makedonya'da yaşayanları üç bölüme ayırmıştır. Bu anayasada Makedonlar ulus, Türkler ve Arnavutlar milliyet, diğer topluluklar ise etnik grup olarak tanımlanmaktadır (Ülker, 1998). Bu durum 1974 Anayasası'nın I. Bölümünün 1. Maddesinde net olarak görülmektedir. İlgili maddede Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti'nin Makedon Ulusuna, Arnavut ve Türk Milliyetine ait olduğu ve bu üç grubun her bakımdan eşit olduğu belirtilmektedir (Gülboy, 2012). 11. Bölümünün 177. Maddesinde vurgulanan eşitlik ilkesinde Arnavut ve Türklerin tüm belediyelerde ve parlamentoda Makedonlarla eşit temsil hakkına sahip oldukları vurgulanmaktadır (Koyuncu & Yılmaz, 2018).

Yine aynı anayasanın 177. Maddesine göre, milliyetlerin yani Türklerin ve Arnavutların özgürlük hakkı, kendi ana dilini kullanma hakkı, kültürlerini geliştirme hakkına sahip oldukları açıkça ifade edilmektedir. Yine anayasaya göre Arnavut ve Türklerin ana dillerinde basın yayın faaliyetlerinde bulabilmeleri ve eğitim yapabilmeleri için Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti'nin ve bu cumhuriyete bağlı belediyelerin tüm kolaylığı sağlamakla yükümlü oldukları vurgulanmaktadır. Yine bu madde ile her iki milletin kendi bayraklarını kullanma hakkı güvence altına alınmıştır (Koyuncu ve Yılmaz, 2018).

1991 Kasım'ında 134 maddeden oluşan parlamento tarafından kabul ve ilan edilen yeni Makedonya Cumhuriyeti Anayasası yürürlüğe girmiştir (Kut, 2005). Yeni anayasada Makedonlar kurucu ulus olarak yer almıştır. Ancak yeni anayasada daha önce Türklere ve Arnavutlara verilen kurucu milli-

yet hakkı tanınmamıştır. Bu yeni duruma Türkler ve Arnavutlar isyan etmiştir. Zira Makedonya, 1974 Anayasasına atıfla bağımsız olurken, 1974 Anayasasında Türkler ve Arnavutlara verilen hakları yeni anayasada görmezden gelmiştir. Makedonlar bu yeni durumu 1991'deki yeni Anayasanın 7. 8. ve 48. Maddelerine atıf yaparak savunmuştur. Türklerin ve Arnavutların 1991 Anayasasına karşı tepkisini anlamak için 1991 Anayasası'nı detaylıca incelemek gerekmektedir. Makedonların iddiasına göre Türkler ve Arnavutlara yeni anayasada önemli haklar verilmiştir örneğin; 7. maddeye göre, Üsküp merkez belediye sınırları hariç kanunun öngördüğü şartlar içinde diğer milliyetlerin dili de Makedon dili ve Kiril alfabesinin yanında resmi dil olarak kullanılabilir. Yine Makedonların atıf yaptığı bir diğer madde olan 8. Maddeye göre; Makedonya Cumhuriyeti, tüm milliyetlerin etnik, kültürel ve dini kimliklerini garanti altına almaktadır. Son olarak 48. Madde de diğer milletlere kanun içerisinde kalmak kaydı ile ilk, orta ve lise seviyesinde kendi ana dillerinde okul açabilme ve kültür sanat dernekleri kurabilme hakkı vermektedir (Netkova, 2010).

1974 Anayasası ile 1991 Anayasası arasında Türkler ve Arnavutlar için olumsuz anlamda birçok fark bulunmaktadır. 1974 Anayasası'nda, Türkleri ve Arnavutları kurucu millet kabul etmektedir. Ayrıca anayasada Türk ve Arnavutların anadillerinde eğitim yapabilmeleri, bayrak kullanmaları, parlamento ve belediyelerde milliyetlerin eşit temsil hakkına sahip oldukları açıkça belirtilmektedir. Yani Makedon ulusu ile Türk ve Arnavut milliyetleri arasında hiçbir farkın bulunmadığı 1974 Anayasası'nda açıkça belirtilmektedir (Gökdağ, 2012). Ancak, 1991 Anayasası'nda bu durum değişmiştir. Çünkü 1991 Anayasası'na göre, Türklerin ve Arnavutların "kurucu milliyet" hakkı ellerinden alınmış ve üniversite düzeyinde anadillerinde eğitim alabilmeleri, kendi ulusal bayraklarını kullanmaları, parlamento ve belediyelerde milliyetlerin eşit şekilde temsil hakları da ellerinden alınarak Türk ve Arnavut milliyetleri "azınlık" olarak nitelendirilmiştir (Koyuncu & Yılmaz, 2018).

Makedonlar ve Arnavutlar arasındaki anlaşmazlıklar ülkenin farklı coğrafi kesimlerinde yaşamakta olmaları nedeniyle toplumsal kaynaşmadaki eksiklikten, kültür ve din farkından, ekonomik durum ve sosyal statü farklarından ve eğitim seviyesi farklarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Arnavutların öncelikli talepleri arasında, aradaki farkın nedeni olarak gösterilen ana dilde eğitim eksikliğinin giderilmesi yer almıştır (Türkoğlu ve Coşkun, 2002). Tüm problemlere rağmen Arnavutlar, 2000'e kadar Makedonya'daki

yeni sistem içerisinde sorunlarını sivil siyaset yolu ile çözmek dışında bir yol aramamışlardır. Ancak, 1999'da Kosova'da başlayan savaş Makedonya Arnavutlarının bu soruna yaklaşımını değiştirmiştir. Kosova'da Arnavutların silahlanma yolu ile haklarını kazanması örneğinden hareketle Makedonya Arnavutları da silahlanarak 2001 yılında Makedonya'yı parçalanmanın eşiğine getirecek bir mücadeleye girişmişlerdir (Gülboy, 2012).

2001 Krizi ve İç Savaş Tehdidi

2001 Etnik Krizi öncesi dönemde, VMRO (İç Makedon Devrimci Örgütü) 1990 yılında anti-komünist ve milliyetçi bir ideoloji ile siyaset sahnesine çıkmıştır (Gülboy, 2012). Partinin kurucu lider kadrosu Yugoslavya'nın dağılma süreci başlar başlamaz daha parti kurulmadan Makedonya'nın bağımsızlık ilan etmesi ve federasyondan ayrılması gerektiğini açıkça savunmuştur. 1990 yılında demokratik seçimlerin yapılmaya başlanmasıyla girdiği ilk seçimi kazanan VMRO DPMNE (İç Makedon Devrimci Örgütü- Makedon Milli Birliği Demokratik Partisi) koalisyon ortağı bulamayınca iktidarı sosyalist bloğa bırakmak durumunda kalmıştır (Tezcan, 2019). Parti kurulur kurulmaz, Makedon milliyetçiliğini savunmaya başlamış ve Makedon ulusu dışındaki unsurları dışlayan bir politika seyrederek ülkedeki Arnavutların büyük tepkisini çekmiştir (Gülboy, 2012).

1992'de seçimleri kaybeden VMRO DPMNE ülke siyasetindeki ağırlığını 1998 yılından itibaren göstermeye başlamıştır. 1998 yılındaki seçimlerde "Demokratik Alternatif Partisi (Demokratska Alternativa-Da)" ve "Arnavut Demokrat Parti (Parti Demokratike Shiqtare-PDSH)" ile koalisyon yaparak iktidara gelmiştir (Tezcan, 2019). 1999 yılında partinin Cumhurbaşkanı adayı Boris Trajkovski seçimleri kazanmıştır (RadioFreeEurope, 2004). Kosova krizinin patlak vermesiyle birlikte Makedonya Cumhuriyeti'ne 350.000'e yakın Kosovalı Arnavut sığınmıştır. Makedonya Arnavutları ile birlikte mülteci Arnavutların toplam sayısı Makedon nüfusu ile neredeyse eşitlenmiştir. Bu durum Makedonya hükümetinin güvenliği, istikrarı ve düzeni korumasını zor bir hale getirmiştir. Kosova'da yaşanan kriz esnasında Makedonya sınırının NATO kuvvetlerince kontrol altına alınması ile Kosova'daki çatışmanın Makedonya'ya da sıçraması engellenmiştir. Sırp askeri güçlerinin Kosova'dan çıkması ile Kosova'daki kriz sona ermiş ve savaş esnasında Makedonya'ya

sığınmak zorunda kalan Kosovalı Arnavut sığınmacılar Kosova'ya dönmüşlerdir. Kosova Savaşı'nın sona ermesi ile Kosova'daki sorun Arnavutlar için sona ermiş olsa da silahlı mücadele ile haklarını kazanabildiklerini gören ve uluslararası toplumu da arkasına alan Arnavutlar, Makedonya'daki hakları üzerine odaklanmıştır (Emre, 2001).

Kosova'ya yapılan NATO müdahalesinden Makedonya sınırları da etkilenecektir. Savaş sonrasında Sırbistan ve Makedonya arasında sınır görüşmeleri yapılmış ve Belgrad, Kosova sınırındaki birkaç köyü bu görüşmeler neticesinde Üsküp yönetimine bırakmıştır. Bu duruma Kosovalı ve Makedonyalı Arnavutlar büyük tepki göstermiştir. (Sputnik, 2017) Böylelikle Makedonya'nın bağımsızlığından bu yana geçirdiği en derin krizin fitili ateşlenmiştir. 22 Ocak 2001'de Tearce adlı köyde bir polis karakoluna saldırı düzenlenmiş, saldırının sorumluluğunu Ulusal Kurtuluş Ordusu (Ushtria Çlirimtare Kosoves- UÇK) üstlenmiştir. Örgüt tarafından yayınlanan bildiride, "Arnavutlar özgür olana kadar üniformalı Makedon işgalciler hedef olacaktır" denilerek silahlı eylemlerin devam edeceği tehdidinde bulunulmuştur (Türkoğlu & Coşkun, 2002). UÇK bundan sonra, Tanusevci yakınlarına gönderilen Makedon silahlı güçlerine saldırı düzenlemiş ve bu olay Makedon silahlı güçleri ve UÇK kuvvetleri arasındaki ilk silahlı çatışma olarak kayıtlara geçmiştir. Mart ayında iyice tırmanan çatışmalar sonucu Makedon güvenlik güçleri saldırıya geçmiştir. Aynı yılın Mart ayı sonunda Makedonya ordusu ülkedeki Makedonlar ve Arnavutlar arasındaki kutuplaşmayı arttıracak hamlesini yapmış ve UÇK kuvvetleri üzerine bir saldırı başlatmıştır (Hürriyet, 2011).

Balkanlarda daha önce yaşanan olayların etkisiyle uluslararası toplum, Makedonya olaylarına daha dikkatli ve hassas yaklaşmıştır. ABD ve AB, anlaşmazlığı çözmek için arabulucularını devreye sokmuşlardır. Uluslararası baskı sayesinde taraflar bir araya getirilerek müzakere masasına oturmaları sağlanmış ve çatışma sürecinin ardından Ohri Çerçeve Anlaşması ile sonuçlanacak olan süreç başlamıştır (Gülboy, 2012).

Ohri Çerçeve Anlaşması

Ohri Çerçeve Anlaşması, Makedonya'daki Arnavutların Makedon hükümeti ile ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Makedon silahlı güçleri ile Arnavutlar

arasında yaşanan çatışmanın ardından 13 Ağustos 2001 tarihinde kabul edilen bu anlaşma, uluslararası toplum tarafından garanti altına alınan bir barış anlaşması özelliği de taşımaktadır (Demircioğlu, 2019). Anlaşmanın temel dayanak noktası, sorunları çözmede şiddeti durdurmak ve tüm politik görüşlerin ifade edilebileceği bir çerçeve oluşturmaktır (Dalkılıç, 2018). Dolayısıyla, Ohri Çerçeve Anlaşması, anayasada yapılacak değişiklikler ile iktidarın toplumlar içerisinde bölünmesi üzerine eski ve yeni yasaları gözden geçirerek, yeniden yapılandırılmış bir Makedonya için yeni bir sistemin odak noktasını oluşturmuştur (Kjorbayram, 2018).

Anlaşma ile anayasada kullanılan sözcükler değiştirilmiştir. 'Makedon halkı', 'milliyetler', 'azınlıklar' sözcükleri yerine 'nüfusun çoğunluğu', 'topluluklar' ve 'çoğunlukta olmayan topluluklar' sözcükleri kullanılacaktı (Gülboy, 2012). Bu değişimle, AB uygulamalarına uygun olarak, devletlerin etnik temelli oluşumu anlayışı yerine topluluk temelli oluşumlar algısı yerleştirilmeye çalışılmıştır. Arnavutçanın 1974 Anayasası'nda olduğu gibi yenden resmi dil olması Makedonya Arnavutlarının en önemli talepleriydi. Dil konusunda yapılan yeni düzenleme ile Makedonya genelinde toplam nüfusun %20'den fazlasını oluşturan etnik grupların dillerinin de resmi dil olarak tanınmıştır. Ayrıca azınlıkta kalan etnik gruplar, eğer bir bölgede nüfusun %20'sini oluşturdukları takdirde bu düzenleme ile kendi ana dillerini kullanma ve Makedonca ile birlikte ana dillerinde eğitim faaliyetinde bulunma hakkı kazanmıştır (Demircioğlu, 2019). Dolayısıyla toplam nüfusun %20'den fazlasını sadece Arnavutlar oluşturduğu için bu haklar sadece onlara tanınmış yani Türkler yine 1974'teki haklarına kavuşamamıştır.

Ohri Çerçeve Anlaşması, sadece Arnavutlara değil aynı zamanda diğer azınlık gruplarının da haklarını ve çıkarlarını korumak amacı taşıyan bazı spesifik düzenlemeleri de içermektedir. Bu düzenlemeler ile diğer azınlık gruplarının da önemli devlet makamlarında temsil edilmesi sağlanmak istenmiştir. Yine anlaşma ile kültür, ana dil, eğitim ve yerel yönetim hakkındaki yasama süreçlerinde azınlıklara bir veto hakkı öngörülmüştür. Merkezi yönetimde azınlıkların temsilini korumak için çoğunluk prensibi veya "çifte çoğunluk" oy sistemi getirilmiştir. Çoğunluk hem Parlamento gelinde sağlanmalı hem de azınlık temsilcilerinin oylarında sağlanmalıdır. Bu şekilde kurulan yarı-ortaklıkçı yapıda, Madde 5'e göre, bir tasarının yasalaşması için azınlık temsilcilerinin üçte ikisi tarafından onaylaması zorunludur (Emin, 2014).

Ayrıca kültür, dil, eğitim, kişisel belgeler, sembollerin kullanımı, yerel maliye, seçimler, Üsküp ve belediyelerin sınırları konularında azınlık oylarında çoğunluk oyu ve genişletilmiş yerel yönetim hakları ile ademi-merkezleşme yönündeki maddeler, yeni Anayasanın hazırlanması sırasında Anayasa Komisyonu başkanı olan Robert Badinter'in bu konulardaki katkılarından dolayı 'Badinter' Prensipleri olarak anılmaktadır (Gülboy, 2012). Anlaşmanın 3. Maddesi ile belediyelerin sınırlarının bir yıl içinde yeniden çizilmesini kararlaştırmıştır. Yasanın herkese eşit bir şekilde işlemesine olanak sağlamak için ayrımcılık yapılmaması ve özellikle kamuda hakkaniyetli temsile dikkat eden bir çerçeve kurmuştur (Kjorbayram, 2018).

Ohri Çerçeve Anlaşması'nın özellikle etnik kimliklere saygı ve bu kimliklere temsiliyet alanında getirdiği tüm pozitif uygulamalar getirmesi olumludur. Ancak anlaşma metninin sadece tek bir kopya olarak İngilizce dilinde yapılması, Arnavutça veya Makedonca kopyalarının olmaması, anlaşmanın suni bir metinden ibaret olduğunu ve AB ile ABD baskısı sonucu oluşmuş olabileceği yorumlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öte yandan, anlaşmanın tek metin olarak düzenlenmesi, farklı dillerdeki metinlerde oluşabilecek anlam farklılıklarını önlemek ve düzenlemenin yapıldığı dilin iki tarafın da dili olmaması, anlaşmanın iki tarafın ortak uzlaşısını yansıtmak olarak yorumlanmalıdır (Gülboy, 2012). Ohri Çerçeve Anlaşması ile etnik çatışmanın nedeni durumundaki birçok konu çözüme bağlanmaya çalışılmıştır. Anlaşma, sorunların çözümünde silaha başvurmama prensibini getirerek siyasi diyalogun önünü açmıştır (Dalkılıç, 2018).

Makedonya'daki Arnavut sorunundan, Ohri Çerçeve Anlaşması'na giden süreci, inşacı teori üzerinden okumak doğru bir adım olacaktır. İnşacı teoride kimlik kavramı önemli bir yere sahiptir. Kimliği inşa etmek insanlar için yaşadığımız dünyada güvenli bir sığınak ve yurt oluşturmaktır. Devlet kimliğinin dört farklı çıkarı veya arzusunun olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi, diğer devletlerden farklılaşmasını sağlayacak bir fiziksel güvenlik yaratabilmek, ikincisi istikrarlı toplumsal kimlikler yaratabilecek bir güvenlik ve/veya uluslararası toplumla tahmin öngörülebilir ilişkiler kurmaktır. Üçüncüsü, kaba kuvvet yolu ile istikrar ve istikbal sağlamaktansa, diğerleri tarafından bir aktör olarak tanınarak gelecek sağlamak iken sonuncusu ise, toplumun iyi yaşam isteklerini karşılayabilmek ve refahını geliştirmektir (Kobak, 2016). Makedonya devletin kimliğini inşa etmek için bu dört çıkarı izlemeye çalıştığı görülmektedir. Çünkü inşacı teoriye göre, geçmişteki etnik sorun kaynaklı

çatışmaları ve sınır problemlerini çözüp sürekli barış ve güvenliği sağlamak en önemli amaçtır. Uluslararası toplumda kimliği ile tanınmak ve bu şekilde saygı duymak ikinci hedef, özellikle ilk olarak komşu ülkelerle daha sonra da uluslararası örgütler ve diğer devletlerle iyi ilişkiler kurarak çevresinde bir güvenlik toplumu oluşturmak üçüncü hedeftir. Nihai hedef ise halkın yaşam standardını yükseltmek, sosyal ve ekonomik olarak gelişmiş ülkeler sınıfına dâhil olmaktır.

Ohri Çerçeve Anlaşması ile Başlayan İç Dönüşüm

Ohri Çerçeve Anlaşması, çatışmayı önleyerek yeniden çatışma korkusunu sona erdirmiştir. Kamuda istihdam edilen Arnavutların sayısı, istihdam düzeyi önemli ölçüde artmış ve birçok Arnavut'un şikayet ettiği ayrımcılık büyük ölçüde sona ermiştir (Emin, 2014). Bütün bunlara rağmen anlaşma, Makedonya'daki etnik gerilimi tam anlamı ile bitirememiştir. Çünkü etnik gerilim, hala ülkedeki siyasi gündemi belirlemeye devam etmektedir (Kjorbayram, 2018).

Tüm Makedonya vatandaşları Makedonya Anayasası'nda eşittir, fakat pratik hayatta (vatandaşlığa göre) tüm Makedonya vatandaşları eşit statüde değildir. Çünkü pratik hayatta, Makedonya'da yaşayan azınlıkların hak ve hürriyetlerini belirleyen vatandaşlık değil, "etnik kökendir (Kjorbayram, 2018). AB, anayasa uzmanı Robert Badinter tarafından önerilen ve yerel iktidarların güçlendirilmesini öngören "Badinter Çoğunluğu" yasasındaki yüzde 20'lik oranına ulaşamayan diğer azınlıkların varlığı, çoğunluk tarafından ortadan kaldırılamayacağını garantisini vermemektedir (Gülboy, 2012). Zira Makedonya'da herhangi bir belediyede, halkın en az yüzde 20'sine ulaşıyorsa resmi dil statüsüne sahip olur yasası, Eski Yugoslavya'dan günümüze gelen çok kültürlülüğe karşı alınmış bir karardır. Makedonya'da yaşayan azınlıklardan yerel yönetimlerde yüzde 20'lik oranını geçebilecek nüfusa sahip tek azınlık Arnavutlardır (Kjorbayram, 2018). Makedonya'da yaşayan diğer azınlıkların Çerçeve Anlaşmasına yönelik eleştirileri: "hak ve hürriyetleri geçmişten farklı olmadığı, anlaşmanın sadece Makedonya Cumhuriyeti nüfusunun çoğunluğunu oluşturan ve çatışmanın nedeni olan Makedonlar ile Arnavutların isteklerine cevap verdiği, diğer azınlıkların barış sürecine katılmasına izin verilmediği gibi isteklerine de cevap verilmediği" yönündedir.

Fakat Çerçeve Anlaşmasındaki “ne kadar nüfus, o kadar hak”¹ yaklaşımı, demokrasideki azınlıkların temsili ile bağdaşmamaktadır (Gülboy, 2012). Dolayısıyla bu sorunun hem uluslararası toplum tarafından hem de Makedonlar ve Arnavutlar tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Oysa bu yaklaşım, Çerçeve Anlaşmasında gösterilmemiş ve Makedonya'daki diğer azınlıkların hakları “ne kadar nüfus, o kadar hak” kuralı dikkate alınarak düzenlenmiştir (Tufan, 2015).

Çerçeve Anlaşmasının içeriğine bakıldığında, Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan tüm topluluklara hak ve hürriyetlerini sağlayan bir anlaşma olarak görülebilir. Fakat Çerçeve Anlaşmasının kendisine değil, Çerçeve Anlaşmasının günlük hayatta uygulanmasına baktığımızda, anlaşmanın uygulanmadaki eksiklikleri görmek mümkündür. Özellikle, çoğunluğun Makedon ve Arnavut egemenliğinin dışında kalan azınlıkların (Türkler, Sırlar, Ulahlar) kamusal alana eşit katılımlarında sorunlar görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, yasaya göre Türklerin kamuda %5 istihdam hakkı olmasına karşın, güncel rakamlara göre kamuda sadece %1.72 oranında Türk istihdam edilmektedir (Rahman, 2012).

Tablo 1. Kamu Görevlerinde Olan Azınlıkların Ohri Çerçeve Anlaşması'ndan Önce ve Sonraki Durumu (Rahman, 2012)

AZINLIKLAR	1997	2005	Artış-Azalış
Arnavutlar	8,27	10,19	+1,94
Türkler	1,96	1,72	-0,24
Sırlar	2,10	1,69	-0,41
Ulahlar	0,72	0,19	-0,53

Tablo-1'de de görüldüğü gibi Makedonya'da Ohri Çerçeve Anlaşması imzalandıktan sonra Türklerin hakları konusunda herhangi bir gelişme görülmemekle beraber, Türkler Makedonya kurumlarından dışlanması devam etmektedir. Çerçeve Anlaşmasının A Eki Madde 8'de, “tüm topluluklara mensup insanların kamu organlarının her düzeyinde ve kamu yaşamının diğer alanlarında eşit şekilde (sahip oldukları nüfusa göre) yer almasından” söz edilmektedir (Dalkılıç, 2018). Fakat Makedonya'da pratikte toplulukların devlet yönetim organlarında ve diğer kamu kuruluşlarının her düzeyinde

¹ BadinterÇoğunluğu'na göre yüzde 20'lik oran

uygun ve hakça temsil edilmesinin söz konusu olmadığı görülmektedir. Makedonya’da yaşayan tüm etnik toplulukların kamu kuruluşlarına katılımı, ait oldukları “etnik kökene” ve üye oldukları “siyasi partiye” göre gerçekleşmektedir (Kjorbayram, 2018). Dolayısıyla, Makedonlar ile Arnavutların dışında kalan etnik kökenlerin hakları, özgürlükleri ve kamusal alana katılımının, Çerçeve Anlaşmasının “adil temsil prensibine” göre gerçekleşmediği görülmektedir.

Çerçeve Anlaşması, tarafları tam anlamı ile memnun etmese de şu ana kadar uygulanmıştır. Anlaşmanın getirilerine rağmen Arnavutlar ve diğer azınlıklar, anlaşmanın talep ettikleri hakların karşılanması noktasında yetersiz kaldığını savunmaktadırlar. Çerçeve Antlaşmasının Makedonya’ya barışı ve istikrarı getirmesi için, anlaşmanın tüm Makedonya vatandaşlarına eşit bir şekilde (din, dil, etnik köken, siyasi görüş ayrımı yapmadan) uygulanması önemlidir. Aynı zamanda, Çerçeve Antlaşmasının pratikte sorunsuz uygulanması, Makedonya’nın geleceği ve demokratikleşmesi ile yakından ilgilidir.

Kuzey Makedonya’ya Giden Süreçte Dış Etkenler

Bağımsızlığın ilk döneminde Makedonya Cumhuriyeti, bütün enerjisini uluslararası toplum karşısında bağımsızlığı kazanma ve uluslararası tanınma için harcamıştır. Ama o dönem gösterilen bu çabanın Makedonya’nın temel çıkarlarını için yetersiz kaldığı görülmektedir. Öte yandan inşacı yaklaşım, dış politikanın devletin kimlik, güvenlik ve çıkar tanımlarındaki değişkenlerle birlikte yeniden inşa sürecine maruz kalındığını iddia eder (Kjorbayram, 2018). Bu kapsamda, Makedonya’nın dış ilişkilerini daha iyi irdeleyebilmek adına alt başlıklarda BM üyeliği, NATO ve AB üyeliği tartışmaları incelenecektir.

İsim Sorunu Gölgesinde BM’ye Üyelik

Makedonya’nın BM’ye üyeliği ‘İsim Sorunu’ gerekçesiyle Yunanistan tarafından uzun süre engellenmiştir. Bundan dolayı, BM Güvenlik Kurulu 1993 yılında 817 ve 845 sayılı kararları almıştır (United Nations, 1993). 817 sayılı kararda “Makedonya’nın BM’ye ‘Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya’ geçici adıyla üyeliğini” ve “tarafları, aralarındaki sorunları hızlı bir şekilde

çözmek için 'Eski Yugoslavya ile ilgili Uluslararası Konferans Yönlendirme Kurulu Eş Başkanı ile işbirliği sürdürmeyi' önerilmiştir (Nations, Resolution 817, 1993). 845 sayılı karar da sorunun hızlı çözümü için ilgili tarafların BM Genel Kâtibi'nin himayesindeki çabalarını sürdürmelerini tavsiye etmektedir (Nations, Resolution 845, 1993).

817 sayılı Kararından bir gün sonra, 8 Nisan 1993 tarihinde Makedonya 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' (FYROM) geçici adıyla BM'ye üye olmuştur (Ayhan, 2019). Bununla beraber Makedonya, 'FYROM' (Former Yugoslavia Republic Of Macedonia) geçici adını kullanmaya hiçbir şartta hazır olmadığını belirtmek suretiyle sert tepki göstermiştir. Makedonya'nın 'FYROM' adını kullanmayı reddetmesi ve uluslararası alanda 'Makedonya Cumhuriyeti' adını kullanmayı sürdürmesi üzerine Yunanistan, Şubat 1994'te, Makedonya'ya yönelik olarak siyasi, iktisadi ve ticari ambargo koymuştur (Kjorbayram, 2018). Makedonya, Yunanistan'ın itirazları ve baskıları üzerine ABD'nin ve BM'nin arabuluculuğunda Yunanistan ile New York'ta 13 Eylül 1995 tarihinde bağlayıcı 'davranış kurallarını' düzenleyen bir 'Geçici Anlaşma' imzalamıştır (Durmaz, 2015). Bu anlaşmayla Yunanistan Makedonya'ya uyguladığı ambargoyu kaldırmıştır (Ayhan, 2019). Makedonya ise bayrağının şeklini değiştirmeyi ve anayasasının hiçbir maddesinin komşularına yönelik irredantist emeller beslediği şeklinde yorumlanamayacağını garanti etmiştir (Durmaz, 2015).



Şekil 1. Geçici Anlaşma öncesi ve sonrası Makedonya Cumhuriyeti Bayrağı
(Özgen, 2014)

Geçici Anlaşma sadece Makedonya Bayrağı ile ilgili değildir. Aynı zamanda taraflara 817 ve 845 sayılı Kararlarda da belirtilen sorunlarını kısa sürede çözmek için BM himayesi altında müzakereler yürütme yükümlülüğü

getirmiştir. Böylece iki taraf, BM'nin himayesinde Prespa Anlaşmasına dek süren müzakerelere başlamıştır (Durmaz, 2015).

NATO Üyeliği Tartışmaları

Makedonya, devlet politikası olarak uluslararası örgütlere üye olmaya son derece önem vermiş, bunu kalkınma ve gelişmesinin temel prensipleri arasında görmüştür (Şimşek, 2014). Bu kuruluşların en önemlilerinden biri olan NATO'ya, ulusal güvenliğini ve devletin politik istikrarını sağlamak için üye olmak istemektedir. Bu amaçla Makedonya, NATO'ya aday devletler için uygulanan "Barış için Ortaklık programına" 1995 yılında katılmış ve süreç içerisinde Makedonya, kendisinden talep edilen reformları gerçekleştirmiştir (Şimşek, 2014). Böylece örgüte katılım için aranan kriterlerin tamamını karşıladı. Ayrıca Makedonya, NATO'nun dünyanın değişik yerlerinde (örneğin Bosna-Hersek, Afganistan, Lübnan) gerçekleştirdiği askeri operasyonlara destek vermiş ve Güneydoğu Avrupa Barış Operasyonu Birimi bünyesinde de yer almıştır (Şimşek, 2014). Dolayısıyla kriterler ve izlenen politika bakımından Makedonya'nın NATO'ya katılmaması için hiçbir engel ve gerekçe yoktur. Fakat Makedonya'nın üyeliği Yunanistan tarafından isim sorunu nedeniyle bugüne kadar engellenmiştir.

Makedonya, Nisan 2008 tarihinde NATO Bükreş Zirvesi'nde, "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" adıyla NATO'ya adaylık için başvuruda bulundu (Ayhan, 2019). Ancak Yunanistan'ın engellemesi üzerine, Makedonya 17 Kasım 2008 tarihinde, Uluslararası Adalet Divanı'na başvurmuştur (Şahin, 2018). Uluslararası Adalet Divanı'nın 5 Aralık 2011 tarihli kararında Yunanistan'ın isim nedeniyle Makedonya'nın NATO'ya girişini engellemesinin yanlış olduğuna ve Geçici Anlaşma'ya aykırı olduğuna karar verilmiştir (Korneti, 2008). Çünkü Geçici Anlaşma'nın 11. Maddesi'ne göre, Yunanistan, Makedonya'nın kendisine "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" olarak atıfta bulunan uluslararası örgüt ve kurumlara üyelik başvurularına ve üyeliğine karşı çıkmamayı kabul etmektedir (Sancaktar, 2008). Ancak Divan'ın kararına rağmen, Yunanistan tutumunu değiştirmemiştir. Bu tutum sebebi ile Makedonya, hukuken haklı olmasına rağmen, isim sorunu çözülene dek, Yunanistan'ın üyesi olduğu herhangi bir uluslararası örgüte tam anlamı ile bir katılım sağlayamamıştır (Ayhan, 2019).

AB Üyeliği Hedefi

Makedonya-AB ilişkilerine değinmeden önce, “Makedonya neden AB üyesi olmak istiyor?” sorusuna cevap aramak gereklidir. Burada Selim Vatandaş'ın makalesinde aktardığı Heather Grabbe'nin değerlendirmesi dikkat çekicidir: “Ülkeler için bir dinamizm olarak AB dönüştürücü bir role sahiptir. AB ile üçüncü taraflar arasında asimetrik bir güç ilişkisi bulunmaktadır. Oyunun kurallarını AB koymakta ve üyeliğe kabul için ülkelerin iç dinamiklerinde şartlı bir dönüşümü sağlamaktadır.” (Vatandaş, 2013). Bu kapsamda, AB üyeliğinin Makedonya'ya olan faydalarını Shejda Kjorbayram şu şekilde saymaktadır:

- “İstikrarlı bir politik ve ekonomik ortam tarafından teşvik edilen genel ekonomik ve sosyal gelişme, ortak bir güvenlik ve dış politika mekanizması yoluyla artan ulusal güvenlik ve AB'nin demokratik ve ekonomik olarak gelişmiş ülkelerinin yaşam standardı seviyesinde, Makedon vatandaşlarının istihdam edilmesi şeklinde sıralanabilecektir” (Kjorbayram, 2018).

Üstteki değerlendirme ile birlikte Makedonya'nın AB serüvenine tarihsel olarak bakarsak Makedonya'nın bugün AB'ye aday beş ülkeden (Kuzey Makedonya, Arnavutluk, Karadağ, Sırbistan, Türkiye) biri olduğu dikkat çekmektedir. Makedonya üyelik başvurusunu 2004 yılında yapmıştır (Kjorbayram, 2018). Bu başvurudan sonra 2005 yılında Makedonya'ya Adaylık Statüsü verilmiştir. Yine süreç dahilinde Batı Balkan devletleri arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için oluşturulan Avrupa Ortaklığı'na Makedonya'nın Salzburg deklarasyonu ile 2006 yılında dâhil edilmesi önemlidir (Ağca, 2010). Makedonya-AB ilişkilerinde önemli bir kırılma noktası da 2009'da AB Komisyonu'nun Makedonya ile katılım müzakerelerine başlaması için Konsey'e tavsiyede bulunmasıdır. Bu gelişmeye rağmen Makedonya-AB ilişkilerinde hedeflenen müzakerelere katılım, Yunanistan'ın vetosu sebebiyle sonuca ulaşmamıştır. Prespa Antlaşması ile isim sorununu çözen Makedonya'nın, Kuzey Makedonya ismi ile yol kat etmesi beklense de AB'nin Fransa başta olmak üzere birçok aktörü Batı Balkanlara doğru bir AB genişlemesini şimdilik desteklememektedir (ABHaber, 2019).

Avrupa Komisyonunun girişimiyle 2012 yılında Makedonya'nın AB'ye katılım sürecini tamamlamak amacıyla Yüksek Düzeyli Katılım Diyalogu başlatılmıştır. 2015 tarihinde gerçekleştirilen Genel İşler Konseyi sonuçlarında Makedonya'da Nisan 2016'da yapılacak seçimlerin ardından durumun

yeniden ele alınacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, ülkedeki siyasi krizin çözülmemesi nedeniyle seçimler ertelenmiştir. 2016 yılında Genişleme Strateji Belgesinde ise Yunanistan ile yaşanan isim sorununun çözümü için kararlı adımlar atılması gerektiği vurgulanmıştır (European Commission, 2016).

İsim Sorunu ve Geleceğe Yönelik Tartışmalar

Yunanistan ile Makedonya Cumhuriyeti arasındaki anlaşmazlık, sadece bu iki ülkeyi değil Batı Balkanların istikrarını da olumsuz etkilemektedir. Bu anlaşmazlık sebebi ile birinci bölümde de bahsedildiği gibi Makedonya Cumhuriyeti üye olmak istediği uluslararası örgütlere üye olamamış; ekonomik ve politik istikrarsız sebebi ile de bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Bu bölümde; Yunanistan'ın Makedonya politikası, Prespa Anlaşmasına giden süreç ve Kuzey Makedonya'nın ilanı ele alınacaktır.

Yunanistan'ın Makedonya Politikası

Makedonya'nın isim sorunu 19. Yüzyıl'da Osmanlı'yı derinden sarsan 'Doğu Sorunu'nuna kadar gitmektedir. Ancak bu çalışma sorunun tarihi geçmişini derinlemesine incelemeye değil Balkanlardaki güncel duruma etkisini irdelemeye odaklanmaktadır. Bilindiği gibi Balkan Savaşları'nın ardından imza edilen Bükreş Anlaşması ile tarihi Makedonya bölgesi Ege, Pirin ve Vardar Makedonya'sı şeklinde üçe bölünmüştür. Yani tarihi Makedonya, Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan arasında paylaşılmıştır (Okur, 2012). Bugün ismi tartışılan Makedonya ise Balkan Savaşları sonucunda Sırbistan'da kalan Vardar Makedonya'sıdır. Bugün tartışılan isim sorunu ise Yugoslavya sonrası Makedonya'nın "Makedonya Cumhuriyeti" ismi ile 1991'de bağımsızlığını ilan etmesi ile başlamıştır (Emin, 2014). Yunanistan'ın bu isme karşı çıkması ile Makedonya'nın isim sorunu başlamıştır. Yunanistan'ın karşı çıkma gerekçesi ise Makedonya isminin, Makedonların atası olarak kabul edilen Büyük İskender'in ve Bayrağın tarihi Yunan kültürünün mirası olduğu iddiasıdır. Bir diğer gerekçe ise Yunanistan'ın idari birimlerinden biri olan Kuzey Makedonya üzerinde Makedonya'nın irredantist idealler beslediği iddiasıdır. Yine Yunanistan, Makedonya'nın bu isimle tanınmasının ileride Ege ve Pirin Makedonya'sında yaşayan halk arasında da anavatana yani Makedonya'ya

dahil olma isteği doğuracağını ve bölgenin istikrarsızlaşacağını savunmaktadır (Durmaz, 2015). Özetle Yunanistan, Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Makedonya üzerine kendi görüşlerini uluslararası topluma kabul ettirebilmek için yoğun bir faaliyete girişmiştir. Örneğin, Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığı Avrupa Topluluğu tarafından hemen tanınırken Yunanistan'ın vetosu sebebi ile Makedonya, Makedonya Cumhuriyeti olarak değil Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya (FYROM) adı ile uluslararası toplum tarafından tanınmış ve böylece uluslararası ilişkilerde yeni bir sorunun aktörü durumuna gelmiştir (Emin, 2014).

1993 yılından itibaren sorun için AB ve BM nezdinde çözüm aranmıştır. Arabuluculuğa başlayan Vance ve David Owen, iki ülkenin ilişkilerinin tüm anlaşmazlıklarını düzenlemeyi amaçlayan bir taslak anlaşma sunmuştur (Ayhan, 2019). Her iki taraf için de bağlayıcı 'Yeni Makedonya' ismi önerilmiştir. Ancak bu ismi iki taraf da reddetmiştir. Hem Yunan müzakere ekibinin hem de iki arabulucunun fark ettiği üzere anlaşmazlığın temel noktası aslında sadece isim sorunu değil ismin de dâhil olduğu meselenin kültürel boyutuydu. Bu nedenle, nispeten daha kolay aşılabilecek güvenlik sorunu yerine, problemin kültürel boyutuna odaklanılmıştır. Ancak Yunan tarafının kimlik konusundaki hassasiyeti, 1993'te BM arabuluculuk uğraşlarını tamamen durdurmuştur. 1994 tarihinde de Vance, Avrupa Parlamentosu seçimleri nedeniyle görüşmeleri geçici olarak askıya almıştır (Ayhan, 2019). İsim sorunu Makedonya ve Yunanistan'ın diğer devletlerle ilişkilerini olumsuz etkileyecek bir duruma gelince, 1995 tarihinde taraflar bir araya gelmiş ve Yunanistan ve Makedonya arasında geçici bir anlaşma imzalanmıştır. Ancak Prespa Anlaşmasına kadar sorun üzerinde bir çözüme ulaşamamıştır (Durmaz, 2015).

Prespa Anlaşması

1995'teki 'Geçici Uzlaş' ile sorunu en azından dondurmaya başaran taraflar, belirli periyotlar da BM'nin arabuluculuğunda bir araya gelerek isim konusundaki müzakerelere devam ettiler. Bu durum 17 Haziran 2018'de Arnavutluk, Yunanistan ve Makedonya sınırının kesişme noktası olan Prespa gölü kıyısında Atina ile Üsküp yönetimi arasında imzalanan ve Makedonya'nın isminin "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" (Republika Severba Makedonija) olarak değiştirilmesini öngören tarihi antlaşma ile değişmiştir (Pergantis,

2020). “Prespa Anlaşması” olarak tarihe geçen bu anlaşma ile aslında hem Makedonya hem de Yunanistan geri atmıştır. Makedonlar, yeni bir ulus inşa etmek zorunluluğu ile karşı karşıya kalırken, Yunan tarafı da ‘Üsküp Cumhuriyeti’ yerine içerisinde Makedonya’nın olduğu ‘Kuzey Makedonya Cumhuriyeti’ ismini kabul etmek zorunda kalmıştır (Labropoulou, 2019). Bu uzlaşya göre, anlaşmanın yürürlüğe girebilmesi için referandum düzenlenecek ve her iki ülke halkının onayına sunulacaktı. Referandum sonrası da anlaşmanın uygulanabilmesi için anayasada öngörülen gerekli değişikliklerin parlamentoda onaylanması sonra ise anlaşmanın Yunanistan Parlamentosunca basit çoğunlukla onaylanması gerekmektedir (Şahin, 2018).

Makedonya Başbakanı Zoran Zaev, referandumu ‘Makedonya’nın ikinci bağımsızlığı olarak nitelendirirken, ana muhalefet partisi VMRO-DPMNE anlaşmanın Makedonya’nın ulusal çıkarlarıyla çeliştiğini belirterek anlaşmaya destek vermeyeceğini açıklamıştır. Öte yandan Makedonya Cumhurbaşkanı Gyorge İvanov ülkenin anayasal ismi olan ‘Makedonya Cumhuriyeti’ isminin değişmesi gibi Makedonya’nın ulusal kimliğini zedeleyen fikirleri kabul etmediğini bundan dolayı referandumda oy kullanmayacağını vurgulamıştır (Şahin, 2018). 30 Eylül 2018’de yapılan referandumda, Makedonya halkına, “Makedonya ve Yunanistan arasındaki anlaşmayı kabul ederek Avrupa Birliği ve NATO üyeliğine var mısınız?” sorusu yöneltmiştir. Ancak Makedon halkın büyük çoğunluğu sandığa gitmeyerek referandumu boykot etmiş ve %36,08 oranında katılım sağlanmıştır. Sandığa gidenlerin %91,4’ü evet, %5,6’sı ise hayır oyu kullanmıştır. Ancak Makedonya anayasasına göre referandumun başarılı olabilmesi için %50 den fazla katılımı beraber, ‘evet’ oylarının daha çok olması gerekmektedir (BBC, 2018). Ancak Zoran Zaev, yetersiz katılıma rağmen anlaşmanın parlamentoda onaylanması gerektiğini belirtmiştir. Anlaşmanın kabulüne ilişkin hukuki bağlayıcılığı olmayan bu istişare referandumu sonuçlarını ABD yönetimi ve Avrupa Birliği memnuniyetle karşıladığı açıklayarak Makedonya’ya destek vermişlerdir (Gotev, 2018).

Prespa Anlaşması için Yunan milliyetçilerinin beklentisi daha farklıydı. Onlar aslında “Makedonya” isminin hiçbir şekilde ülkenin adı içerisinde geçmesini istemiyorlardı. Onun yerine Üsküp Cumhuriyeti ya da Vardar Cumhuriyeti gibi isimlerin kullanılmasını istiyorlardı (Berberakis, 2019). Prespa Anlaşması’nın onaylanması için, Yunanistan Parlamentosunda toplam 300 sandalyeden salt çoğunluğun olumlu oy kullanması gerekmektedir. Oylama

esnasında parlamento dışındaki Yunan milliyetçilerin büyük gösterilerine rağmen, "Makedonya" isminin herhangi bir şekilde Makedonya tarafından kullanılmasına karşı çıkan 146 milletvekili 'hayır' derken, 153 milletvekili 'evet' oyu kullanmış, 1 milletvekili ise çekimse kalmıştır (Sputnik, 2019).

20 Ekim 2018'de ve 11 Ocak 2019'da Makedonya Parlamentosu'na getirilen anlaşma, Yunanistan'dakine benzer şekilde büyük tartışmalara sebep olmuştur. Cumhurbaşkanı Ivanov'un anlaşma vetosuna ve muhalefetin yani IMRO'nun boykotuna rağmen Makedonya Parlamentosu'nda iki sefer onaylanmıştır. Atina da, anlaşma kapsamında taahhüt ettiği gibi, AB ve NATO ile bütünleşme sürecine yönelik Makedonya için yıllarca sürdürdüğü vetosunu 'Kuzey Makedonya' için kaldırdı (Hürriyet, 2019). Bu kararın ardından Kuzey Makedonya, NATO üyesi olmak üzere müzakerelere katılma daveti almış ve 6 Şubat 2019'da Kuzey Makedonya, NATO'nun 30. üyesi olmak üzere resmi bir prosedür başlatmıştır. (Behles, 2019). ABD Başkanı Donald Trump da 30 Nisan 2019'da Senato'ya bir mektup göndererek Kuzey Makedonya'nın NATO'ya katılmasının önünü açmak için NATO'daki protokolün Senato tarafından da onaylanmasını talep etmiştir (Xinhua, 2019). Kuzey Makedonya'nın resmi olarak NATO üyesi olabilmesi için tüm üye ülkelerin katılım protokolünün kendi parlamentolarında onaylanması gerekmektedir. Bu sebeple ittifakın lideri olarak görülen ABD Başkanı Trump'ın Kuzey Makedonya'nın NATO protokolünü Senato'ya onay için göndermesi önemli bir adımdır. 11 Şubat 2020 itibari ile 29 üyeden İspanya dışında 28'i Kuzey Makedonya ile ilgili protokolü parlamentolarında onaylatmış durumdadır. 11 Şubat 2020'de de Kuzey Makedonya Meclisinin NATO'ya katılım protokolünü imzalaması ile 2020 yılı içerisinde Kuzey Makedonya'nın NATO üyelik prosedürünün tamamlanması beklenmektedir (Anadolu Ajansı, 2020).

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin İlanı

İsim anlaşması yürürlüğe girdikten sonra ülkenin ismi 'Kuzey Makedonya Cumhuriyeti' olarak değişmiştir. Ancak, her ne kadar bir anlaşma imzalanmış ve çözüme varılmışsa da, aslında ne Makedonya ne de Yunanistan bu yeni durumda tam anlamı ile memnun değildir. Müzakerelerin özünde olan 'uzlaşmada bulunma gereği' sebebi ile iki taraf da ulusal tutumlarından tavizler vererek orta halli bir çözümü benimsemişlerdir. Yunanistan, 'Makedonya' sözcüğünün kalmasını kabullenirken, Makedonya da adına 'Kuzey'

sıfatını eklemek sureti ile Makedon Milliyetçilerinin 'Büyük Makedonya' hayalini terk etmek durumunda kalmıştır. Burada AB ve ABD'nin her iki tarafa da uyguladığı baskı ve teşvik hiç kuşkusuz ki çok önemlidir. Yani 'havuç ve sopa' yaklaşımı bu sorunun çözümünde etkili olmuştur. Özellikle Makedonya'daki referandumda vatandaşlara 'evet' diyerek ülkenin NATO ve AB üyeliği yolunun açılacağına söylenmesi bu duruma örnektir. Bu durumun ortaya çıkmasında Yunanistan ve Makedonya'daki ekonomi politik durumun etkisi büyüktür. Özellikle Yunanistan, 2009 Krizinin etkisini hala politik ve ekonomik alanda yaşamakta ve bu problemlerden bir an önce kurtulmak istemektedir. Makedonya da en büyük genç işsizlik oranına ve siyasi istikrarsızlığa sahip olan Avrupa devletlerinden biri olması ve dış siyasetinin Yunanistan vetosu ile hala Batı'ya entegre edilmemesi sebebi ile dış etkilere açık olması sebebi ile bu sorunu çözmek konusunda istekli davranmıştır (Ayhan, 2019).

Kuzey Makedonya, ülkedeki birçok şeyi değiştirmiştir. Örneğin isim değişikliğine karşı çıkan ve Yugoslavya sonrası sürecin en önemli siyasetçisi olan Cumhurbaşkanı Gjorge Ivanov'un görev süresi 12 Mayıs 2019'da sona ermiştir. Büyük çekişmeye sahne olan seçimlerde Ivanov'un boşalttığı koltuğa VMRO-DPMN (İç Makedonya Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Demokrat Birliği'nin adayı Gordono Silyanovska Daykova değil, Makedonya Sosyal Demokratlar Birliği (SDSM) tarafından desteklenen ve Arnavutlar tarafından da desteklenen Arnavut aday Stevo Pendarovski gelmiştir (Marusic, 2019). Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya giden süreçte iç siyasi aktörlerin değişimi ve dönüşümü dikkat çekici olduğu kadar önemlidir de çünkü bu değişim ulus kimlik söylemini ve algısını da değiştirmektedir. Bağımsızlık ilanından bugüne iç ve dış sorunlarla mücadele eden ülkede, Kuzey Makedonya isminin ülkede yeni başlangıçları ve yeni bir kimlik inşasını getirmesi beklenmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Makedonya Cumhuriyeti olarak bağımsızlığını ilan etse de uzun yıllar bu bağımsızlık hakkını, seçtiği isim ve bayrağın meşruiyetini ispatlama mücadelesinde bulunmuştur. İçeride Arnavut sorunu, dışarıda da Yunanistan ile olan

sorunlar ile mücadele eden ülke, neredeyse otuz yıl boyunca kısır bir döngünün içerisinde kalmıştır. Diğer Balkan devletleri, Kuzey Makedonya'ya kıyasla bu otuz yılı daha verimli kullanmışlardır. Örneğin, bu süreçte Yugoslavya sonrası bağımsız olan Hırvatistan ve Slovenya, AB ve NATO üyesi olurken, Karadağ da 2017 yılında NATO üyesi olmuş ve AB'nin olası genişlemesinde Karadağ'ın AB üyesi olacağına kesin gözü ile bakılmaktadır. Yine, Soğuk Savaş sonrası diğer Balkan ülkelerinden Bulgaristan ve Romanya da NATO ve AB üyesi iken, Arnavutluk da NATO üyesi olmuş ve AB'ye aday ülke statüsündedir. Kosova, Sırbistan ve Bosna-Hersek de aralarındaki sorunlara rağmen AB'ye üyelik hedefinde Prespa Anlaşması sürecine kadar Makedonya'dan daha fazla yol kat etmişlerdir. Kuzey Makedonya için bundan sonraki hedef içeride ve dışarıda kaybedilen otuz yılın telafi edilmesi olacaktır.

Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya giden süreçte Makedonya, yukarıda değinildiği gibi diğer Balkan devletlerden farklı süreçlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu da hiç kuşkusuz ki Makedonya'nın bir ulus devlet olarak homojen bir yapıya sahip olmaması ve Makedon kimliğinin var olup var olmadığının diğer komşu uluslarla tartışmaya açılması ile alakalıdır. Sosyal inşacı yaklaşım, kimliği gerçekliğin inşa edilme biçimlerinden biri olarak ele almaktadır. Hem Yugoslavya içerisinde hem de Yugoslavya sonrasında Makedonya, aslında bir nevi sosyal inşacı yaklaşımın örnek laboratuvarı durumundadır. Makedon milliyetçilerinin tarihlerini Büyük İskender'e kadar dayandırmaları, Vardar Makedonya'sından bir ulus devlet yaratmak istemeleri ve Büyük İskender'in babası Philip'in mezarından alınan güneşi kendilerine bayrak olarak benimsemeleri yeni bir ulus kimliğinin inşa edilmesi süreci idi. Ancak, Makedonya içerisindeki Arnavut nüfus, Makedonya dışındaki Bulgaristan ve Yunanistan bu inşa sürecini mümkün kılmadılar. Çünkü Arnavutların kendi ulus inşasına göre Vardar Makedonya'sının neredeyse yarısı Büyük Arnavutların tarihi toprakları iken, Bulgarlara göre Makedonlar aslında Makedon bile değildi. Yine, Yunanistan'a göre Makedonya, Yunan demektir ve Makedon milliyetçilerin yaptığı kendilerine bir ulus ve devlet inşa etmek için Yunan tarihini çalmaktan başka bir şey değildi. Bütün bunlar bir de reel politik ile birleşince Makedonya, Yunanistan vetosu sebebi ile bir sivil toplum örgütü ismi kısaltmasına benzer bir şekilde uluslararası ortamlarda FYROM adı ile anılırken yine Yunanistan baskısı ile bayrağını değiştir-

mek zorunda kaldı. Yine Diğer Yugoslavya'nın parçası olan devletler gibi Yugoslavya'daki 1974 anayasasına atıfla bağımsızlığını ilan eden Makedonya, Arnavut ve Türklere ilgili anayasadaki haklarını vermeyince UÇK'lı Arnavutlar kendi haklarını almak için ayaklanmıştı. Bütün ülkeyi içerisine alan bir iç savaş neticesinde Arnavutlar, Makedonya içerisinde Makedon ulus kimliğine eş bir Arnavut ulus kimliğine sahip olmayı başarmışlardır. Bu da Makedon ulus inşasını olumsuz etkileyen faktörlerden biridir.

Makedonya Türkleri ise bu süreçte geçmişte sahip oldukları kurucu millet statüsünden bugün 'azınlık' durumuna düşmüşlerdir. Makedonya Türklerinin, Makedonya Arnavutlarının verdiği mücadeleye girişmemelerinin hiç kuşkusuz ki birçok sebebi vardır. Örneğin resmi rakamlara göre Kuzey Makedonya nüfusunun yaklaşık %25'ini Arnavutlar oluştururken, yaklaşık %4'ünü Türkler oluşturmaktadır. Makedonya Türklerinin, nüfusunun her geçen yıl azaldığı görülmektedir. Bunun en büyük sebebi de son yüz yıldır her çatışma ve kriz döneminde Makedonya Türklerinin Türkiye'ye göç etmesi ve Kuzey Makedonya'daki iş ve eğitim imkanlarının kısıtlı olması sebebi ile Makedonya Türklerinin anavatan olarak gördükleri Türkiye'de yaşamalarıdır. Yine Makedonya Türklerinin geçmişteki haklarını alamamalarının en önemli sebebi de kuşkusuz ki Türkiye'nin bu konudaki tutumudur. Türkiye'de milliyetçilik bir ideoloji olarak çok güçlü konumlandırılrsa da Türkiye'nin hem iç siyasetinde hem de dış siyasetinde bu konuda pragmatist bir politika izlediği görülmektedir (Limoncuoğlu, 2018). Zira Türkiye, bölgede etkin olabilmek adına, Makedonya, Kosova ve Arnavutluk ile iyi ilişkiler geliştirmeye özen göstermiş ve özellikle Yunanistan ile bu ülkelerin yaşadığı problemlerde Türkiye, Yunanistan'ın karşısında durarak bu üç ülke ile müttefiklik ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu sebeple de bölgedeki Yunanistan ve Türkiye rekabeti, Türkiye'nin dış politikasını etkilemiştir. Örneğin, Kosova'yı tanımayacağını ilan eden Yunanistan'a karşı Türkiye, Kosova'yı ilk tanıyan ülkelerden biri olmuş ve Kosova'ya her ortamda gerekli diplomatik desteği verirken 1974 Anayasası'nda güvence altına alınmış olan Türklerin Kosova'da kurucu millet olma statüsünün ve haklarının Türklerin elinden alınmasını tartışmaya açmak istememiştir. Aynı durum Kuzey Makedonya için de geçerlidir. Türkiye, Makedonya kartını Yunanistan'a karşı kullanabilmek için Makedonya Türklerinin haklarını hiçbir zaman tartışmaya açma gereği duymamış ve Yunanistan'a karşı Makedonya'yı bütün uluslararası platformlarda kuşulsuz desteklemiştir.

Bugün gelineen noktada Kuzey Makedonya, yeni bir süreç ile karşı karşıyadır. ABD ve AB baskısı ve teşviki ile önce 2001'de Ohri Çerçeve Anlaşması ile Arnavutlar ile uzlaşmak zorunda kalan ve ülke içerisinde Arnavutlara deyim yerinde ise 'ikinci ortak ulus' statüsü veren Makedonlar, 2018'de de NATO ve AB'ye katılım sözü ile Yunanistan ile uzlaşarak ülkenin ismini değiştirmek zorunda kalmışlardır. Balkan halklarının uluslaşma sürecindeki çatışmalar ve savaşlar hatırlanacak olursa Makedonya'nın yaşadığı bu dönüşüm ilgi uyandırıcıdır. Aslında bütün bu yaşanan süreç, inşacı yaklaşımın altını çizdiği 'çıklarlar kimlikleri belirler ve değiştirebilir' sözünün gerçeklik kazanmış halidir. Bu durum uluslararası ilişkilerde küreselleşmenin hızlanması ile birlikte 'ulus devletin sonu mu geliyor?' sorusunu ortaya çıkarsa da Kuzey Makedonya süreci bizlere ulus devletin konumu veya statüsünün değişmediğini ve ulus devletin çıkarları için kimliğini değiştirebileceğini göstermektedir. Yani sahip olduğumuzu düşündüğümüz kimliklerimiz, iç ve dış dostlarımız ve düşmanlarımız sabit ve verili değildir; yani devletin çıkarlarına göre değişkendir. Kuzey Makedonya da bu hipotezin haklılığına iyi bir örnektir.

EXTENDED ABSTRACT

**From Macedonia to North Macedonia: Social
Constructivist Analysis of The Nation-State's
Transformation**

*

Fatih Fuat Tuncer – Burcu Demir
İstanbul Gelişim University

Where the Republic of Macedonia is located together with the region which can be referred to as the large Macedonian region, and which is in the present day Northern Greece, Bulgaria and Serbia, remained under the rule of the Ottoman Empire for more than five centuries (between 1371-1912). After the Balkan Wars of 1912-1913, Ottoman rule ended in this region. After the First World War, Macedonia, which was shared by Greece, Serbian, Croatian, Slovenian Kingdoms and Bulgaria, II. After World War II, it became one of the six autonomous states in the Federation of Yugoslavia. The civil war in Yugoslavia after the Cold War led to the division of Yugoslavia and Macedonia finally gained independence on 17 November 1991.

Turkey is one of the first states to recognize Macedonia under its constitutional name "Republic of Macedonia". However, Greece did not recognize the country by this name and the Greek-Macedonian conflict has become one of the main Balkan problems that occupy the world agenda. According to Greece, the main reason why Macedonia uses this name is that it wants to claim rights in the region named Macedonia, which is in the territory of Greece in the future. Therefore, Greece made attempts to prevent or delay Macedonia's recognition in international organizations and caused it to be recognized under a different name (FYROM). Many factors have influenced the process of Macedonia's foreign policy. Albanians, especially, have been having problems with Macedonians since the independence of Macedonia, since Macedonia's independence was not a founding nation in Macedonia as in Yugoslavia. While these problems would almost cause a civil war in the country, they were stopped by the mediation of international organizations and the USA. For this reason, with the Ohrid Framework agreement signed in 2001, Albanians in Macedonia were given the status of a founding nation again.

Societies construct their nation identity in two differing ways. The first emerges spontaneously, and the second causes economic changes. The construction way of this second type of national identity is the product of a political project. The official language and legal system of the state are key points in creating common value. According to the constructionist institution, it is believed that identities can be transformed using these key points (Küçük, 2016). Identity transformation can serve peace and tranquility as well as chaos and violence. The transformation process from religious identity to national identity in the Balkans under Ottoman rule is important in this context.

The construction of Macedonian identity occurred in connection with the states in the region. With the declaration of the independence of the Republic of Macedonia, Greece saw this new Macedonian national identity as a threat to its own security. For this reason, Greece went to create international political pressure and tried to prevent Macedonia from being recognized as the Republic of Macedonia with the economic embargo pressure. Bulgaria, despite being the first neighbor country to recognize the Republic of Macedonia as an independent state, objected to the Macedonian language, the main building block of the Macedonian nation. According to Bulgaria, the Macedonian language is a dialect of the Bulgarian language. Although this problem seems to be resolved by the "Neighborhood, Friendship, Security and Cooperation Agreement" signed by Macedonia and Bulgaria, Bulgarian, not Macedonian, was used in the treaty copy to the Bulgarian Parliament for approval. As it can be understood, the debate on the existence of the Macedonian nation brought forward by Bulgaria and Greece after the independence of Macedonia has been the most vital issue in Macedonia's new nation building process.

Although the Republic of North Macedonia declared its independence as the Republic of Macedonia after the dissolution of Yugoslavia, it struggled to prove its right to independence, the legitimacy of the name and flag it chose for many years. Combating the Albanian issue in the country and the problems with Greece outside, the country has been in a vicious circle for almost thirty years. Other Balkan states have used this thirty year more efficiently than North Macedonia. For example, Croatia and Slovenia, which were independent after Yugoslavia, became members of the EU and NATO, while Montenegro became a member of NATO in 2017 and it is seen that Monte-

negro will become an EU member in the possible enlargement of the EU. Again, Bulgaria and Romania, which are other Balkan countries after the Cold War, are NATO and EU members, while Albania has become a NATO member and is a candidate country for the EU. Despite the problems between them, Kosovo, Serbia and Bosnia and Herzegovina have made more progress than Macedonia until the Prespa Agreement process in the EU membership target.

The next goal for North Macedonia will be to compensate for the thirty years lost inside and outside. At the point reached today, North Macedonia faces a new process. Macedonians who had to compromise with the Albanians through the Ohrid Framework Agreement in 2001 with the US and EU pressure and encouragement, and gave Albanians within the country a 'second partner nation' status in 2018, and promised to join NATO and the EU in 2018, they had to change the country's name by coming up with a compromise. If the conflicts and wars in the nationalization process of the Balkan peoples are remembered, this transformation in Macedonia is interesting. In fact, this whole process is the reality of the phrase "interests can identify and change identities" underlined by the constructivist approach. Although this situation raises the question "Is the end of the nation state coming?" With the acceleration of globalization in international relations, the process of North Macedonia shows us that the position or status of the nation state has not changed and that it can change its identity for the interests of itself. In other words, our identities, internal and external friends, and enemies that we think we have been is not fixed and given; that is, it is variable according to the interests of the state. North Macedonia is a good example of the justification of this hypothesis.

Kaynakça / References

- AB iki Balkan ülkesini hayal kırıklığına uğrattı...Makedonya ve Arnavutluk'a veto (2019, Ekim 19). *ABHaber*. Ocak 7, 2020 tarihinde ABHaber: <https://www.abhaber.com/ab-iki-balkan-ulkesini-hayal-kirikligina-ug-ratti-makedonya-ve-arnavutluka-veto/> adresinden alındı
- Ağca, F. (2010). Batı Balkanların Geleceğinde Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Rolü. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 45-65.

- Kuzey Makedonya Meclisi, NATO'ya katılım protokolünü onayladı. (2020, Şubat 11). *Anadolu Ajansı*. Şubat 13, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kuzey-makedonya-meclisi-nato-ya-tilim-protokolunu-onayladi/1731230> adresinden alındı
- Ayhan, H. (2019). Makedonya ile Yunanistan arasındaki isim sorunun çözümünde arabuluculuğun etkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 228-229.
- Macedonia referendum: Name change vote fails to reach threshold. (2018, Ekim 1). *BBC*. Aralık 18, 2019 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-europe-45699749> adresinden alındı
- Behles, C. (2019, Şubat 7). *North Macedonia Joins NATO*. Eylül 23, 2019 tarihinde NATO: <https://www.asil.org/ILIB/north-macedonia-joins-nato-february-6-2019> adresinden alındı
- Berberakis, S. (2019, Ocak 25). Yunanistan Parlamentosu, Makedonya'nın yeni ismini onayladı. *BBC*, Eylül 21, 2019 tarihinde Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47002081> adresinden alındı
- Dalkılıç, M. (2018). 2001 Ohri Çerçeve Anlaşması sonrası Makedonya'da sürdürülebilir etnik barış ve politik bütünlük sağlanması. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 85-115.
- Demircioğlu, F. (2019). Makedonya Cumhuriyeti'nde barış ve güvenlik meseleleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 201-246.
- Durmaz, M. (2015). Makedonya Sorunu ve Yunanistan'ın isim uzlaşmazlığı. *ASSAM*, 2(3), 59-68.
- Emin, N. (2014). *Makedonya siyasetini anlama kılavuzu*. İstanbul: SETA. Eylül 7, 2019 tarihinde http://file.setav.org/Files/Pdf/20141030171352_makedonya-siyasetini-anlama-kilavuzu-pdf.pdf adresinden alındı
- Emre, A. (2001, Mart 13). Makedonya ve Arnavut Sorunu. *Yeni Şafak*, Eylül 6, 2019 tarihinde <https://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/makedonya-ve-arnavut-sorunu-47647> adresinden alındı
- Erol, M. S. (2007). Makedonya sorunu'nun temel dinamikleri. O. Karatay, ve A. Bilgehan, *Balkanlar El Kitabı* içinde (s. 249). Ankara: Karam&Vadi Yayınları.
- European Commission. (2016, Kasım 9). *2016 Communication on EU Enlargement Policy*. Eylül 12, 2010 tarihinde Avrupa Birliği Başkanlığı: https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/2016_strategy_paper_turkey-parts_en.pdf adresinden alındı

- Gotev, G. (2018, EKİM 1). *EU and NATO hail Macedonia's referendum result despite low turnout*. EURACTIV Aralık 19, 2019 tarihinde: <https://www.euractiv.com/section/all/news/eu-and-nato-welcome-macedonias-referendum-result-despite-low-turnout/> adresinden alındı
- Gökdağ, B. A. (2012). Balkan ülkelerinin anayasaların dil kullanımı ile ilgili düzenlemeler. *Turkish Studies*, 7(4), 69-97.
- Gülboy, P. G. (2012). Makedonya'da Arnavut- Makedon çatışması ve Ohrid Anlaşması. Y. Okay, ve T. Babalı, G.Pınar Gülboy, "Makedonya'da Arnavut- Makedon Çatışması ve Türkiye-Makedonya İlişkileri, içinde İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Makedon ordusu operasyon başlattı (2011, Mart 20).. *Hürriyet* Eylül 7, 2019 tarihinde: <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/makedon-ordusu-operasyon-baslatti-39232849> adresinden alındı
- Yunanistan ve Makedonya arasındaki anlaşmada son düzlüğe girildi (2019, Ocak 24). *Hürriyet*.. Eylül 23, 2019 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunanistan-ve-makedonya-arasindaki-anlasmada-son-duzluge-girildi-41093048> adresinden alındı
- Karabulut, B. (2016). 15 Temmuz ve Türk ulusal kimliğinin uyanışı: Konstrüktivist teori perspektifinde bir analiz. *Bilig*, 1-22.
- Kjorbayram, S. (2018). *Bağımsızlıktan günümüze Makedonya (1991-2014)*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kobak, Ö. (2016). Dağılma Sürecindeki Yugoslavya'da Kimlik Çatışmalarının Sosyal İnşacılık Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korneti, M. (2008, Nisan 25). Balkanlar'da Makedon perspektifi ve rolü . *TASAM* Eylül 11, 2019 tarihinde: <https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3734/balkanlar-da-makedon-perspektifi-ve-rolu> adresinden alındı
- Koyuncu, Ç. A., ve Yılmaz, S. (2018). Makedonya'daki istikrarın sürdürülebilirliğinin Ohrid Çerçeve Anlaşması bağlamında analizi. *International Journal of Social Inquiry*, 11(1), 155-181.
- Kut, Ş. (2005). *Balkanlarda kimlik ve egemenlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Küçük, M. (2016). Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık. İ. Mustafa Küçük, *Mustafa Küçük, "Uluslararası İlişkilerde Uluslararası İlişkiler Teorileri içinde* (s. 346-347). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Labropoulou, E. (2019, Ocak 25). Macedonia will change its name. Here's why it matters. CNN Aralık 19, 2019 tarihinde: <https://edition.cnn.com/2019/01/25/europe/macedonia-name-change-controversy-intl/index.html> adresinden alındı
- Limoncuoğlu, A. (2018). Türkiye'de üçüncü yolun başı: Millet Partisi (1948). *Akademik Hassasiyetler*, 5(10), 145-155.
- Marusic, S. J. (2019, Mayıs 5). Pendarovski Claims Victory in North Macedonia Presidential Race. *Balkan Insight* Eylül 25, 2019 tarihinde: <https://balkaninsight.com/2019/05/05/pendarovski-claims-victory-in-north-macedonia-presidential-race/> adresinden alındı
- Nations, U. (1993). *Resolution 817*. Eylül 8, 2019 tarihinde https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/817 adresinden alındı
- Nations, U. (1993). *Resolution 845*. Eylül 9, 2019 tarihinde https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/845 adresinden alındı
- Netkova, B. P. (2010). Makedonya Cumhuriyeti anayasasına göre milletlerin durum ve hakları.. *ÇGüneyDoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 207-208.
- Okur, M. (2012). The Times gazetesine göre Makedonya Sorunu (1918-1945). *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 32(64), 30.
- Özgen, C. (2014). Balkanlar'da güvenliğe yönelik bir tehdit: Yunanistan- Makedonya anlaşmazlığı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(25), 341.
- Özgün, T. O., ve Koçak, O. (2014). Tarihi ve kültürel perspektifte Türkiye- Makedonya ilişkileri. *International Conference on Euroasian Economies*, (s. 1-5). Ankara. Ağustos 25, 2019 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/5117768-Tarihi-ve-kulturel-perspektifte-turkiye-makedonya-iliskileri-turkey-macedonia-relations-from-cultural-and-historical-perspective.html> adresinden alındı
- Pergantis, V. (2020). The Prespa Agreement between Greece and North Macedonia and the settlement of the name dispute: Of objective regimes, erga omnes obligations and treaty effects on third parties. *Questions of International Law*, 65, 63-85.
- RadioFreeEurope. (2004, Şubat 26). *RFERL*. Eylül 5, 2019 tarihinde <https://www.rferl.org/a/1051680.html> adresinden alındı
- Rahman, R. (2012). Makedonya'da Türk azınlık ve Makedonya-Türkiye ilişkileri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi.

- Sancaktar, C. (2008, Aralık 22). Makedonya'nın NATO'ya üyelik süreci ve Yunanistan'ın "isim vetosu". *TASAM*, Eylül 11, 2019 tarihinde: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/100/makedonyanın_natoya_uyelik_sureci_ve_yunanistanin_isim_vetosu adresinden alındı
- Arnavutlar, Makedonya ile Sırbistan arasında çatışma çıkarmak mı istiyor. (2017, Ağustos 2). *Sputnik* Eylül 6, 2019 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/analiz/201708021029539524-arnavutluk-makedonya-sirbistan-arasinda-ca-tisma-cikarmak-mi-istiyor/> adresinden alındı
- Yunan parlamentosu, Makedonya isim anlaşmasını onayladı. (2019, Ocak 25). *Sputnik* Eylül 21, 2019 tarihinde: Yunan parlamentosu, Makedonya isim anlaşmasını onayladı adresinden alındı
- Şahin, Y. (2018). *İkv`Den İsim Sorununun Çözümüne Yönelik Makedonya İle Yunanistan Arasında Varılan Anlaşmaya İlişkin Analiz*. İktisadi Kalkınma Vakfı, Eylül 11, 2019 tarihinde: https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=2051&id=3221 adresinden alındı
- Şimşek, A. (2014). Makedonya'nın NATO üyeliğinin Türkiye ve ABD desteği kapsamında tartışılması. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 2(1), 26-36.
- Tezcan, G. (2019). Gruevski'den Zaev'e Makedonya'nın* iç ve dış politikasındaki gelişmeler. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 379-394.
- Tufan, Ş. (2015). On Multi-ethnicity, Multilingualism and Language Policy in The Republic of Macedonia. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 75-89.
- Türkoğlu, E., ve Coşkun, B. D. (2002). Makedonya bıçak sırtında: Balkanlar'ın eski "model ülkesi, yeni istikrarsızlık unsuru mu? M. Hatioğlu i *Dünden Bugüne Makedonya Sorunu* içinde (s. 125). Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- United Nations. (1993). Eylül 9, 2019 tarihinde <https://greece.greekreporter.com/files/symfwnia-aggliko-keimeno.pdf> adresinden alındı
- Uran, P. (2015). Anayasaların başlangıç kısımları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73(1), 223-248.
- Ülker, Ç. (1998). *Makedonya Türk öyküsünün kimlik sorunu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları .
- Vatandaş, S. (2013, Mayıs 2). *Makedonya'nın AB üyelik süreci*. Eylül 12, 2019 tarihinde BİLGESAM: <http://www.bilgesam.org/incele/136/-makedonya%C2%92nin-ab-uyelik-sureci/#.XkMAHmgzbIU> adresinden alındı

Trump asks Senate to ratify North Macedonia as new NATO member. (2019, Nisan 30). *Xinhua*, Eylül 23, 2019 tarihinde: http://www.xinhuanet.com/english/2019-04/30/c_138024208.htm adresinden alındı

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Tuncer, F. F. ve Demir, B. (2020). Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya: bir ulus devletin dönüşümü üzerine sosyal inşacı bir analiz *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(10. Yıl Özel Sayısı), 5338-5370. DOI: 10.26466/opus.691763